

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNARD DER NERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
April 1991 - 13e Jaargang, nr. 49

BESTUUR:

Ere-Voorzitter

F.Th. Dijkmeester	Magnolialaan 7	7313 EV Apeldoorn	055 - 55 32 67
-------------------	----------------	-------------------	----------------

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	070 - 368 35 66
-------------	------------------	------------------	-----------------

Secretaris

H.F.L. Wensink	Mauritskade 41b	2514 HE Den Haag	070 - 364 25 36
----------------	-----------------	------------------	-----------------

2e Secretaris

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	070 - 324 04 47
---------------------------	---------------------	------------------	-----------------

Penningmeester

Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	----------------	-------------------	-----------------

LEDEN:

G. Meelissen, Sociale Commissie	Oostendorperstraatweg 69	8097 PL Oosterwolde	05252 - 361
R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	01646 - 1 34 15
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14

J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	01747 - 21 83

ADRESSENBESTAND

Voor adreswijzingen of correcties:

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	070 - 324 04 47
---------------------------	---------------------	------------------	-----------------

REDACTIE

Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	----------------	-------------------	-----------------

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in juli 1991.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 juni 1991

Nu ik dit schrijf is Koeweit net bevrijd. De beelden, die de kijkkast ons biedt, van de vreugde van de bevrijding, doen ons terugdenken aan onze eigen ervaringen, alweer zo lang geleden. Wij verheugen ons met de bevrijde bevolking en wij zijn tevreden dat een machtswellusteling als Saddam Hoessein een halt is toegeroepen. Wij betreuren de mensenlevens die dat heeft gekost en wij zien met afschuw hoe moedwillig schade is toegebracht. Wij hebben grote waardering voor de bevrijders, die met hun geavanceerde technische middelen zoveel beter om konden gaan dan hun tegenstanders met die van hen.

Wij hebben ook grote waardering voor de zelfbeheersing van regering en volk van Israël om de coalitie niet in gevaar te brengen en zich niet in de strijd te mengen ondanks de Scud-aanvallen. Telkenmale als er weer een Scud in Ramat-Gan neerkwam realiseerden wij ons wellicht dat leden van ons Genootschap daar nu hun domicilie hebben.

Gelukkig is die oorlog nu ten einde. Laten wij hopen dat in het Midden-Oosten nu ook vrede kan worden gewonnen. Veel is daarover onzeker. Zal Saddam Hoessein aan de macht blijven? Zal Israël wat water in de wijn doen? Zal de PLO de vrede willen? Zullen de huidige tegenstellingen tussen de Arabische volken verdwijnen? Wat zal de invloed zijn van de Verenigde Staten van Amerika en wat van de Sovjet-Unie? Wij hopen dat er een basis kan worden gevonden voor een duurzame vrede voor alle volken in dat gebied.

Tegen de tijd dat wij onze Reünie houden zal er meer klaarheid zijn. Jacob en Jan hebben onze reünie weer als vanouds voorbereid. Onze Beschermheer zal in september in het buitenland verblijven en daardoor op onze reünie niet aanwezig kunnen zijn. Het Kasteel van Breda, dat voor vele leden van ons Genootschap een beginpunt is geweest van hun carrière, is een interessante plaats om (weer) eens heen te gaan. Voor allen is het op 6 september de gastvrije gelegenheid, waar wij onze jaarlijkse reünie houden. Wij hopen er velen te ontmoeten.

Rudi Hemmes

GARRELT ANDREAS VAN BORSSUM BUISMAN

Kolonel der Huzaren b.d.

Ridder Militaire Willemsorde

Officier in de Orde van Oranje-Nassau met de zwaarden

Distinguished Service Order

1915-1991

Een krijgsmakker van formaat heeft ons voorgoed verlaten.

Hij is in zijn leven een andere kant opgegaan dan waartoe hij van huisuit leek te zijn bestemd. Geboren en getogen in het Teyler Museum in Haarlem, waarvan zijn vader conservator was, groeide hij op in een sfeer die weinig affiniteit had met het militaire métier.

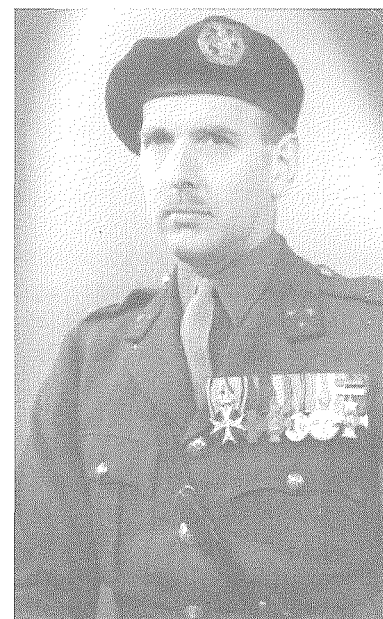
Een aantal eigenschappen verloochende zich echter niet. Hij was een strijdbaar man, die de moed had om op te komen voor rechtvaardige zaken. Ook was hij gedisciplineerd en accuraat; daarnaast bezat hij organisatorische talenten. Hij was nieuwsgierig en weetgierig, kende graag de achtergrond van dingen. Stijl en decorum waren hem eigen. En bovendien, maar niet in de laatste plaats: hij bezat een verfijnd gevoel voor humor, wist te relativiseren.

Het werd een militaire loopbaan. Na in Ede te zijn opgeleid tot reserve-officier der bereden artillerie greep hij in '39 de toen geboden gelegenheid

aan om in beroepsdienst over te gaan. Hij werd benoemd bij het 3e Regiment Huzaren, het latere Regiment Prins Alexander, en was daarmee de jongste beroepsofficier bij de cavalerie. De cavalerie en de artillerie waren toen nog bereden en als echte paardenman heeft hij daaraan veel vreugde beleefd.

Tot aan de capitulatie in mei '40 heeft die eerste ervaring in beroepsdienst geduurd. Daarna begon zijn grote tijd, om het zo te noemen.

Een avontuurlijke Engelandvaart bracht hem naar de vrije overzijde van de Noordzee, waar hij werd opgeleid tot agent, bestemd om in het vaderland te worden gedropt. In juni '43 daalde hij neer. Zijn opdracht was als verbindings-officier op te treden bij de top van de OD, nagenoeg de oudste en verreweg de

grootste verzetsorganisatie. Men was in Londen niet meer op de hoogte hoe de stand van zaken was. Drie chefs van de staf waren achtereenvolgens gefusilleerd en de vierde kwam om het leven in een concentratiekamp. Honderden OD-ers waren gefusilleerd dan wel omgekomen in gevangenissen en strafkampen.

Zijn opdracht hield tevens in contact op te nemen met de illegale pers en met het Nationaal Comité. Voorts wenste men in Londen te worden ingelicht over de activiteiten van de verraderlijke Van der Waals, die talloze slachtoffers in de illegaliteit op zijn geweten had.

Die opdrachten heeft hij op voorbeeldige wijze uitgevoerd. Een getrouwe medewerker werd hij van de vijfde chef staf van de OD, de toenmalige reserve-ritmeester Six, die in augustus '42 als zodanig was aangetreden.

Maar de Duitsers raakten van zijn doen en laten op de hoogte en gingen naar hem op zoek. Ongelukkigerwijze werd hij in februari '44 door een prominente SD-er herkend en ingerekend.

Er volgde een periode van langdurige verhoren, van eenzame opsluiting en van ter dood veroordeling. Het doodvonnis werd niet geëxecuteerd en transport naar Duitsland volgde. Na diverse mislukte pogingen tot ontvluchting wist hij tijdens een transport uit een Duitse trein te springen, ten koste van zware verwondingen.

De Duitsers maakte hij wijs een Nederlandse arbeider te zijn, die bij een bombardement was getroffen. Na verpleging in een ziekenhuis werd hij op transport gesteld.

Een waar epos.

De Willemsorde kwam hem als vanzelfsprekend toe. Ook lag het voor de hand dat hij door Koningin Juliana werd uitverkoren om bij haar Inhuuldiging op te treden als Heraut van Wapenen.

Na de oorlog bleef hij zich – bij de Generale Staf – bezighouden met inlichtingenwerk. Zijn scherpe verstand en onfeilbare geheugen stelden hem in staat daaraan hoge kwaliteit te verlenen. Daarbij viel het op dat hij warme belangstelling aan den dag legde voor het persoonlijke wel en wee van zijn medewerkers en hun gezinnen.

In '73 nam zijn actieve dienst een einde.

Vanaf die tijd was er een drietal zaken die Garrelt's aandacht in het bijzonder bezighielden. Zijn afnemende gezondheid, zijn verzamelingen en de geschiedschrijving van het Nederlandse Verzet en met name die van de OD.

In de loop der jaren had hij een buitengewoon mooie penning- en muntenverzameling bijeengebracht die wijd en zijd bekendheid genoot. Tot zijn verdriet is die gestolen en nooit opgespoord. Maar hij bleef verzamelen: oud zilver en

gebruiksvoorwerpen, vooral 18e eeuwse. Die periode had zijn bijzondere belangstelling, wat niet verwonderlijk is, want het door de 18e eeuwse Teyler gestichte museum was zijn bakermat. Zijn kennis van oud zilver was gerenomeerd en hij publiceerde daarover in vakbladen. Tot het laatst van zijn leven heeft hij zich met verzamelen beziggehouden.

Wat de geschiedschrijving van de OD betreft: hij ergerde zich aan het valse beeld dat met name L. de Jong en in diens voetspoor vele epigonen van deze verzetsgroep schilderden. Zij deden het voorkomen alsof de OD slechts bedoelde om na afloop van de oorlog in actie te komen. De omstreeks veertienhonderd OD-ers die tijdens de oorlogsjaren werden geëxecuteerd of anderszins het leven is benomen, getuigen anders. Tot in de laatste fase van zijn leven zat Garrelt – ondanks veel pijn – achter zijn schrijfmachine om de ware toedracht onder woorden te brengen.

Zijn ziekte heeft hem tenslotte gesloopt. Hij wist dat, maar behield zijn geestkracht, zijn activiteit en zijn humor. Zelf zei hij er van: het was makkelijker tegen de Duitsers te vechten dan tegen mijn ziekte. Dat was hem ten voeten uit.

F.Th. Dijkmeester

IN MEMORIAM

HENRI (HANS) BUENINCK

14 december 1918 - 4 februari 1991

**Drager van het Kruis van Verdienste – het Verzets Herdenkings Kruis
en het Oorlogs Herinnerings Kruis**

In het decembernummer van de SCHAKEL zorgde hij nog voor een vrolijke noot inzake de laatste reünie. Op 4 februari is hij toch nog onverwacht overleden.

Het bestuur van het Genootschap betreurt het zeer dat wij Hans niet meer zullen ontmoeten op de jaarlijkse reünies, waaraan hij, oud-secretaris van het Genootschap, altijd zo trouw deelnam. Wij zullen niet meer kunnen genieten van zijn onverwoestbare optimisme en zijn humor bij het ophalen van zijn herinneringen aan zijn ervaringen als Engelandvaarder. Deze ervaringen staan zo goed beschreven in het boek "De Schakel" van Frank Visser.

HENDRIK JAN (HAN) DOORNBOS**5 april 1912 - 4 februari 1991****Kolonel-Vlieger Klu.b.d. Engelandvaarder en drager van het Kruis van Verdienste**

Tijdens een eenvoudige, stijlvolle, plechtigheid hebben wij afscheid genomen van Han Doornbos, vlieger, charmeur, levensgenieter. Zo zal hij in onze herinnering blijven voortleven. Ik leerde Han kennen precies 50 jaar geleden, toen wij beiden onderdak vonden bij de Schade-Enquete Commissie in Rotterdam, een toevluchtsoord voor goedwillende vaderlanders. Han kwam uit Groningen en was Luitenant-Vlieger, wat niemand mocht weten. Ik kwam uit de Randstad en had in Leiden gestudeerd. Ondanks onze zeer verschillende achtergronden en levenservaring hadden wij elkaar gevonden en wij besloten gezamenlijk een poging te doen om naar Engeland te ontkomen. In de havenkroegen van Katendrecht en de schipperscafés van de binnenhavens nam ons ontsnapingsplan vaste vorm aan. Wij wilden in oostelijke richting, als Rijn-schippers vermomd, een weg naar Engeland zoeken. De vijand zou, zo redeneerden wij, door zo'n buitenissige route op het verkeerde been gezet worden. Een redenering, die naar later bleek, zou kloppen. Of wij spannende momenten gekend hebben tijdens onze ontsnapping? Uiteraard. Of wij ook gelachen hebben? Enorm veel. Want na iedere hachelijke ondervraging, na iedere narrow escape, wist Han door een kwinkslag het moreel weer snel op peil te brengen. Met het stijgen der jaren wordt je geheugen selectiever. Terugdenkend aan deze episode lijkt het dat het aantal momenten van dolle pret de ogenblikken van accuut gevaar verre overtroffen. Veilig op Zwitserse bodem sloegen wij het kolengruis van de kolentrein, waarin wij de laatste etappe hadden afgelegd, van ons af, en Han zei: "Wat er ook verder met ons gebeurt, dit ogenblik kan niemand van ons afnemen." Perfecte verwoording van het gevoel dat veel Engelandvaarders zullen herkennen. Het verblijf in Zwitserland was voor ons beiden onvergetelijk, maar duurde voor Han slechts kort. Dankzij de goede zorgen van de legendarische Generaal van Tricht, werd Han - als vlieger en officier kreeg hij prioriteit - via Spanje en Bermuda reeds zeer snel "doorgesluisd" naar Engeland. Mijn eigen reis zou aanmerkelijk langer duren. Eerst in 1944 kwam ik na een reis om de aarde en een vliegopleiding in Amerika, in Londen aan. Het was Londen van de verduistering en bombardementen. Maar een stad, waar het optimisme over de komende overwinning haast voelbaar was, een stad die bruisde van levenslust. Han sprak zelden over zijn werk bij de RAF. Maar tijdens verlof namen wij, met vele gelijkgestemden in Oranjestad, de Brevet-Club en vele andere etablissementen rondom Piccadilly een voorschot op de naderende bevrijding. Het waren gouden tijden, en zoals Han nog onlangs zei tegen de Prins: "The best Years of our Lives".

Met een minimum aan bagage en financiële middelen startte Hans op 17 maart 1942 helemaal in zijn eentje, veelal te voet, door België en Frankrijk richting Zwitserse grens.

Hij was een geluksvogel die onderweg telkens weer de goede mensen, die hem verder op weg konden helpen, ontmoette. Met de afscheidsgroet "bonne chance" begon hij dan aan zijn volgende etappe. Na veel omzwervingen wist hij in de loop van april de Zwitserse grens over te komen. Waar hij in Frankrijk niet mee geconfronteerd was, beleefde hij wél in het "vrije Zwitserland". Hij mocht de cellen van de Zwitserse gevangenis aan de binnenkant bekijken, totdat hij op 26 mei in het werkkamp Cossonay belandde. Begin oktober 1942 hield hij het voor gezien en ontsnapte uit het kamp en over de Zwitserse grens voor een nieuwe tocht door Frankrijk, werd wéér opgepakt en wist wéér te ontsnappen om zich vervolgens te melden bij de bekende Kolkman in Perpignan. Met diens hulp zag Hans kans om de Pyreneeën over te trekken om in het Spaanse Figueras wederom gearresteerd te worden. Hij werd de grens weer overgezet om een maand in een cel in Perpignan door te brengen.

Maar de "bonne chance" liet hem niet in de steek en er volgde weer een ontsnapping tijdens een transport. Op 22 december 1942 deed Hans een tweede poging de Pyreneeën over te klimmen. Deze tocht eindigde in de gevangenis van Gerona. Zijn verblijf aldaar duurde tot 20 februari 1943, toen hij regulier deze gevangenis mocht verlaten om zich in "résidence forcée" naar Madrid te begeven. Met een groep andere Engelandvaarders mislukte een poging om via Cadix het land te verlaten. Begin mei 1943 was het eindelijk zover. Hans werd ingedeeld bij een transport naar Lissabon van waar uit hij op 9 mei 1943 per vliegtuig in Bristol aankwam. Met de Irene-Brigade kwam hij terug in het vaderland.

Hans Bueninck heeft vele jaren zijn krachten ingezet ten dienste van het Genootschap, waarvan hij een aantal jaren de volijverige secretaris is geweest. Op vrijdag 8 februari begeleidden vele Engelandvaarders Hans bij zijn laatste gang op Westerveld, waar voorzitter Hemmes en oud-bestuurslid Timmers Verhoeven, met passende woorden afscheid van hem namen.

Ons medeleven gaat uit naar zijn kinderen en kleinkinderen, waaraan hij zo intens gehecht was, en die zoveel voor hem betekend hebben na het overlijden van zijn vrouw Ties enige jaren geleden.

Hans Bueninck zal nog lang in de herinnering van vele Engelandvaarders blijven voortleven als de lucky fellow die, ondanks alle fysieke narigheden, een groot optimist bleef.

FMB

Na de oorlog liepen onze wegen uiteen en de contacten werden minder frequent. Han bleef het beroep, dat hij reeds vóór de oorlog gekozen had, trouw en volgde een militaire carrière. Hij werd Kolonel-Vlieger en vervulde in de Luchtmacht vele eervolle functies. Functies waarin zijn diplomatieke gaven en gevoel voor menselijke verhoudingen, goed tot hun recht kwamen. Zoals vele vliegers maakte Han talloze ups en downs mee. In zijn persoonlijke leven begonnen de downs echter de overhand te krijgen. Hij kon moeilijk voor zich zelf zorgen. Zij die hem na stonden, zagen met bezorgdheid, dat matigheid niet zijn sterkste punt was. Zijn beide lieve ex-vrouwen verzorgden hem gezamenlijk tot het einde. "Hoe krijg je het voor mekaar"! zei zijn schoonzoon op de rouwplechtigheid. Wij zullen Han's sprankelende pianomuziek, zijn briljante invallen, de daverende lachsalvo's missen "The party is over".

Menno Kamminga

IN MEMORIAM

PAUL BARTEN

1921-1991

Dragers van het Kruis van Verdienste en het Verzets Herdenkings Kruis

Op 14 februari 1991 overleed Paul Barten thuis in zijn geboorteplaats Horn-L. Het was toen, op precies drie maanden na, 50 jaar geleden dat hij, samen met drie vrienden, aan zijn reis naar Engeland begon. In Toulouse werkte hij bijna een jaar lang in het Office Neerlandais bij Testers en Aarts. Hierdoor zullen velen, die in die periode Toulouse hebben aangedaan, zich Paul Barten herinneren. Hij behoorde tot de groep, die via Spanje, de Cabo de Hornos en Curaçao, op 2 oktober 1942 bij het Netherlands Recruiting Centre in Stratford (Ontario) in militaire dienst trad. Na de overtocht van Canada naar Engeland ging hij over naar de Koninklijke Marine, waar hij vervolgens diende bij 320-Squadron. Paul was trots op zijn Engelandvaarderschap en op het Kruis van Verdienste dat hij in Londen uit handen van Koningin Wilhelmina had ontvangen. De gebeurtenissen uit de oorlogsjaren tekenden ook zijn verdere leven, maar hij was gelukkig met de loyale thuisbasis, die hij in zijn gezin vond. Tiny, zijn kinderen en zijn vrienden zullen hem missen.

L.W.M. Hendriks

ZILVEREN BRUIDSPAAR

10 Maart 1966 was voor Prinses Beatrix een emotionele dag in velerlei opzicht. In Amsterdam, de door provo's en zg. kabouters geteisterde hoofdstad, werd met pracht en praal, maar ook begeleid door rookbommen en politiechairs, het huwelijk voltrokken tussen onze voor het koningschap bestemde Prinses en Claus von Amsberg. Zijn nationaliteit werd aangegrepen om de rellen te veroorzaken.

Nu, 25 jaar later, op 10 maart 1991 vierde het Bruidspaar, Hare Majesteit Koningin Beatrix en Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Claus, het Zilveren Huwelijksfeest.

Engelandvaarders, per traditie zo zeer gehecht aan het Huis van Oranje, wensten het Zilveren Bruidspaar van harte geluk op deze feestelijke dag.

Dat Zij nog lang, gelukkig en in goede gezondheid, temidden van Hun gezin en temidden van Haar volk mogen blijven leven, is de wens van Engelandvaarders waar ook ter wereld zij zich bevinden.

FMB

Ook dit jaar vinden de gebruikelijke 4 mei herdenkingen en kransleggingen plaats. Om 15.00 uur op de Ere-Begraafplaats te Loenen; eveneens om 15.00 uur bij het Monument ter Nagedachtenis aan de Slachtoffers van het Engelandspiel in Den Haag en om 20.00 uur bij het Nationaal Monument op de Dam in Amsterdam. Bij deze drie plechtigheden zullen namens ons Genootschap kransen en/of bloemen worden gelegd. Het Genootschap ontvangt daarvoor ieder jaar uitnodigingen tot deelname. Degenen onder de Engelandvaarders die **namens** ons Genootschap aan deze evenementen willen deelnemen, worden verzocht dit, **zodra de SCHAKEL bij hen in de bus rolt**, telefonisch op te geven aan Secretaris Wensink of aan de 2e secretaris, mevrouw M.E.F. Borel Rinkes (voor telefoonnummers, zie titelpagina).

Op 5 mei vinden de gebruikelijke evenementen ter herdenking plaats in Wageningen en in Amsterdam. Voor deelname aan het Défilé te Wageningen diene men zich eveneens zo spoedig mogelijk rechtstreeks te wenden tot onze Evenementenman: J.A. Bakker, tel. 070-3 54 02 45.

Het staat uiteraard een ieder vrij bovengemelde gebeurtenissen op eigen houtje als toeschouwer bij te wonen.

JAARREÛNIE GENOOTSCHAP 1991

De Koninklijke Militaire Academie (KMA) in Breda is de pleisterplaats voor onze volgende reünie op **vrijdag 6 september 1991**.

Deze wat ongebruikelijke datum houdt verband met de omstandigheid dat de week voorafgaande aan deze datum, de Vereniging van Oud-Leden van de Prinses Irene Brigade, lustrumbijeenkomsten heeft belegd. Naar het zich laat aanzien zullen veel leden van deze vereniging, die in het verre buitenland wonen, aan deze bijeenkomsten deelnemen.

Het leek ons daarom wenselijk om de vele Engelandvaarders onder hen, de gelegenheid te geven om ook in Engelandvaarders-verband de oude vrienden – niet-brigadeleden – weer eens te zien. Vandaar de door ons gekozen datum.

Tot onze spijt moeten wij u echter nu reeds berichten dat onze Beschermheer, Z.K.H. Prins Bernhard, niet in de gelegenheid zal zijn aan deze reünie deel te nemen.

Het Bestuur

29 Juni aanstaande hoopt onze Koninklijke Beschermheer Prins Bernhard der Nederlanden, Zijn 80ste verjaardag te vieren. Het door de velen, die onder Zijn bevel in de oorlogsjaren hebben gediend, gebrachte Eer-betoon, is dan al weer achter de rug. Wij, Engelandvaarders, willen nu reeds onze erkentelijkheid betuigen voor datgene wat Hij allemaal gedaan heeft in die oorlogsjaren en ook daarna, voor het vaderland en het Nederlandse volk.

Wij wensen Hem nog zoveel mogelijk goede en gezonde jaren toe, aan de zijde van onze alom geliefde Prinses Juliana en temidden van zijn kinderen, kleinkinderen en vele vrienden, waartoe Engelandvaarders pretenderen zich te mogen rekenen.

Happy Birthday to You!

FMB

Stop press: Heden, 11 maart, vernamen wij tot onze grote voldoening, dat de regering het verfoeilijke besluit, destijds genomen door de regering Den Uyl, om Z.K.H. de Prins het dragen van het uniform in Nederland te ontraden, heeft ingetrokken.

Engelandvaarders zijn er trots op hun Beschermheer weer in zijn geliefde uniform te mogen zien.

Ter gelegenheid van de 80ste verjaardag van onze Beschermheer, Z.K.H. Prins Bernhard, zal op zaterdag 22 juni 1991, traditiegetrouw iedere vijf jaar, een Eerbetoon te Soestdijk worden georganiseerd.

Ook deze keer zal deelname uitsluitend in verenigingsverband mogelijk zijn, en alleen voor die leden die direct of indirect onder Z.K.H. hebben gediend. In verband met de beperkte ter beschikking staande ruimte, komen leden die niet voldoen aan bovenstaand criterium, net zo min als begeleiders en introducties, niet voor deelname in aanmerking.

Het wordt vroeg opstaan die dag, want tussen 08.15 uur en 08.45 uur is het verzamelen geblazen in de Korporaal van Oud Heusden Kazerne te Hollandse Rading, waarna vertrek per autobus naar de paleistuin van Soestdijk. De kazerne is te bereiken door op de snelweg Utrecht-Hilversum de afslag Maartensdijk te nemen en de wegwijzer richting Hollandse Rading te volgen. De kazerne bevindt zich aan de linkerkant van deze weg. Na een informele begroeting door Z.K.H. de Prins om 11.00 uur, wordt om 12.30 uur gedefileerd voor de Prins. Na afloop van het defilé vertrekken de deelnemers weer en om plm. 14.00 uur, kan van een aangeklede broodmaaltijd in de kazerne worden genoten. De kostenbijdrage ad f 30,- voor busvervoer en maaltijd ter plekke te voldoen. Voor opgave tot deelname gelieve men zich in verbinding te stellen met onze bestuursleden "evenementen":

J.A. Bakker, tel. 070-3 54 02 45 en J. de Mos, tel. 01747-21 83.

FMB

COSSONAY

In de SCHAKEL van oktober 1990, op pagina 24, stond een foto afgedrukt van een aantal EV-ers in het werkkamp Cossonay, zomer 1942. Van Engelandvaarder Jules Bolle uit Rijswijk ontvingen wij een briefje met de mededeling dat deze foto werd gemaakt door ene Frans Stoppelman in augustus 1942. Stoppelman is in Zwitserland achtergebleven om zijn studie fotografie in Genève af te maken. Daarna is hij free-lance fotograaf geworden en woonde eind 1980 in Mexico-Stad. Hij had toen nog een pied-a-terre in Amsterdam-Zuid, tel. 020-44 24 43. Hij schijnt nog veel meer foto's te hebben. Hij was de "kampfotograaf". Naast de lijst van namen in de bovengemelde SCHAKEL, komen op de foto nog voor: Toddy van der Upwich, Jimmy White en Jules Bolle. Met dank aan laatstgenoemde voor de gezonden toelichting.

FMB

Op 29 juni 1991 hoopt Z.K.H. Prins Bernhard zijn 80ste verjaardag te vieren.

Bij de 60ste, 65ste, 70ste en 75ste verjaardag van de Prins is daaraan steeds bijzondere aandacht gegeven.

Zo is vijf jaar geleden een inzameling gehouden, waarvan de opbrengst door Z.K.H. voor een belangrijk deel werd bestemd voor de oprichting van de Prins Bernhard Leerstoel voor de internationale aspecten van de natuurbescherming aan de Rijksuniversiteit te Utrecht.

De Stichting Verjaardag Prins Bernhard werd bij Koninklijk Besluit van 24 juni 1986 bevoegd verklaard deze bijzondere leerstoel te vestigen. De internationaal zeer bekende deskundige op dit gebied, professor Norman Myers, PhD. te Oxford, vervult het ambt van bijzonder hoogleraar in deze leerstoel, die in een grote behoefte blijkt te voorzien.

Nu de 80ste verjaardag van de Prins nadert, worden door onze Stichting voorbereidingen getroffen, hem bij die gelegenheid door de aanbieder van een gezamenlijk geschenk, wederom te laten blijken, dat wij hem dankbaar zijn, dat hij voor ons land zoveel heeft betekend en nog betekent.

Dit gezamenlijk geschenk zal in overleg met Z.K.H. bestaan uit versterking van de financiële middelen van de Stichting Leerstoel Prins Bernhard, ten einde de continuïteit daarvan te verzekeren, meer projecten op te zetten en bestaande onderzoeken te intensiveren.

Graag nodigen wij U uit aan deze actie bij te dragen.

U kunt dit doen door uw bijdrage te storten op:

- Bankrekening no. 30.83.73.065 of
- Gironummer 1661,

beiden t.n.v. de Stichting Verjaardag Prins Bernhard te Heemstede.

Alle bedragen, groot of klein zijn welkom; het gaat om de hartelijkheid van velen.

Mogen wij op U rekenen?

STICHTING "VERJAARDAG PRINS BERNHARD"

DAG VAN HET VERZET 1991

FRIES FEEST-PROGRAMMA

GENERAAL WINKELMANKAZERNE NUNSPEET

VRIJDAG 30 AUGUSTUS 1991

- ★ IN AANWEZIGHEID VAN DE MINISTER VAN W.V.C.
- ★ MEVROUW H. D'ANCONA
- ★ TOESPRAAK DOOR MEVROUW D.IJ.W. DE GRAAFF-NAUTA
- ★ De Friese staatssecretaris van Binnenlandse Zaken.
- ★ OPTREDEN DOOR HET PASVEERKORPS UIT LEEUWARDEN
- ★ Top van de Nederlandse showbands; met een sprankelend optreden:
- ★ Wereldkampioen Show !!!
- ★ DANS GROEP "BOALSERTER SKOTSPLOECH"
- ★ Met oude meest Friese dansen in originele Friese klederdracht.
- ★ HAMMONDORGEL: Bernard Drukker bespeelt het H.O.
- ★ INCLUSIEF:
- ★ Koffie met Friese oranjeboek.
- ★ De bekende Indische maaltijd (aan tafel geserveerd) + drankje.
- ★ Apéritief.
- ★ + Een Friese VERRASSING voor iedereen!
- ★ **VEEL INFORMATIESTANDS**
- ★ **AANVANG: 10.30 uur precies.**
- ★ **AANMELDEN:** Zo spoedig mogelijk door overmaken van f 25,- op giro 5166870 of bank 91.41.30.307 t.n.v. "Comité Dag van het Verzet"
- ★ Elburg. Toegangskaarten worden half augustus toegezonden.

FEESTTENT!

UIT DE REGIO

REGIO NOORD

Zoals reeds eerder aangekondigd, de voorjaarsbijeenkomst vindt plaats op **woensdag 17 april 1991, tussen 10.30 uur en 16.00 uur**, in Hotel-Café-Restaurant "De Horst" in Haren, Rijksweg 127. "Vaarders" uit andere regio's zijn hartelijk welkom.

Engelandvaardersreis naar Zweden

Deze reis die met veel inspanning was voorbereid door Weelinck c.s., en op 25-28 mei zou plaatsvinden, gaat helaas door gebrek aan voldoende aanmeldingen niet door. Het spijt ons ten zeerste u dit te moeten berichten.

Coen Kleiverda, tel. 05908-1 81 82

REGIO ZUID

Nog even ter herinnering. De eerstvolgende bijeenkomst van de Regio Zuid zal plaatsvinden op **vrijdag 19 april 1991 om 17.00 uur**.

Verzamelen in de Bistro van Motel Gilze Rijen, waarna om 19.00 uur gezamenlijke maaltijd.

Voor deelname opgeven aan:

Bram Grisnigt	01646-1 34 15
Toine Lazeroms	04142-6 48 85
Cor van Remmen	01650-3 64 88

ZWEDENGANGERS

N.a.v. de foto in het oktober-nummer van de SCHAKEL, pag. 24, ontving ik enkele leuke reacties. Zoals bekend toonde de foto drie Engelandvaarders, vereeuwigd in houthakkerstenuw ergens in de Zweedse bossen, in enig jaar van WO-II. De foto was opgemerkt in het boek "De Verzetsgroep Zwaantje" dat in 1968 was verschenen. De eerste reactie kwam van Willem van der Sluis uit Ter Apel die op de foto - links - Maarten Hoekstra en - rechts - Jacob de Vries herkende. Deze twee uit Friesland afkomstige varensgezellen waren - samen met ene H. Kombrink - medio 1943 in Zweden gedroost en kwamen later in het houthakkerskamp in de buurt van Gävle, waar v.d. Sluis was

ondergebracht. De persoon in het midden van de foto kende hij echter niet en Hoekstra en de Vries heeft hij nooit weer gezien. Mogelijk hebben andere Engelandvaarders ze later nog wel eens ontmoet...? Een tweede reactie kwam van de persoon in het midden van het drietal die zichzelf op de foto herkende, n.l. Roel Folmer uit Maastricht. Hij werd echter ook direkt herkend door Harry Weelinck uit Amsterdam die met hem tezelfdertijd in Zweden voet aan wal zette. De herkenning door laatstgenoemde bleek voorts een dubbele verrassing op te leveren, want de gepubliceerde foto bleek n.l. van het Zweedse dagblad "Dagens Nyheter" van begin oktober 1943. Dat artikel betrof een bezoek, dat de toenmalige Gezant in Stockholm Graaf W. van Rechteren Limpurg en de Consul-Generaal A.M. de Jong, samen met een funktionaris van de Zweedse Arbeidsbemiddeling alsmede een verslaggever van genoemd blad, brachten aan een houthakkerskamp in Roslagen. Dat kamp was gelegen in de gemeente Edsbro-Ununge ca. 80 km NNO van Stockholm en ca. 20 km van Norrtälje. Deze informatie leek mij wel aardig voor de Zwedengangers die – niet alleen – in dat bos "hun houtjes hebben gehakt" maar ook in andere houthakkerskampen "in het zweet huns aanschijns" hun beurt voor het vertrek "naar de overkant" moesten afwachten.

Een deel van dat verslag – in een vrije vertaling van mijn hand – wilde ik belangstellende "oudgedienden" uit die tijd niet onthouden en volgt daarom hierbij.

"Een Hollands Hoera in het Roslagsbos" zo luidt de kop boven het artikel met "Brandhout kappen in afwachting van de bevrijding van het vaderland" als ondertitel. Vervolgens: "Wanneer een Hollandse Consul-Generaal in het Roslagsbos roept krijgt hij antwoord: een drievoudig nagalmend "Leve vrij Nederland!". En zij die hoera roepen hebben grote behoefte om hun persoonlijke opvatting (aldus) te uiten. Het zijn een paar jonge Hollandse vluchtelingen die hier werken in het kader van een houthakkerscursus in afwachting van het einde van de oorlog en van hun terugkeer naar normale werkzaamheden in hun vlakke land en op de zeeën, ver van harsachtige dennen en knoestige berkenstammen. Men zou zich schuldig maken aan een zinloze verfraaiing van de situatie als men zou beweren dat de jongens het geweldig naar hun zin hebben en dat ze uitstekende bosarbeiders zijn". Het officiële gezelschap dat het kamp bezoekt wordt vriendelijk ontvangen en twee vrouwelijke koks (met namen genoemd en ook op een foto) tonen met een door hun bereide maaltijd dat ze alle kwaliteiten bezitten voor de innerlijke verzorging van het gezelschap. Wat de jonge houthakkers betreft wordt verteld: "Ze hakken er flink op los, zodat de spaanders om je oren vliegen en hijsen de Nederlandse vlag op hun barak "Het vrije Holland". Maar ook al vliegen de spaanders overal

heen en is het resultaat van het kappen niet zo luisterrijk, niemand verwacht dat ook. Deze vluchtelingen – meest zeelieden en studenten – hebben misschien nooit een echt bos gezien. Hun krachten zijn afgenomen door langdurig voedseltekort, scheurbuik en zware ontberingen op hun vlucht, en het werk in de bossen is nu eenmaal een zwaar en veeleisend beroep. De instructeur B. Norrby heeft het toezicht over de 22 Nederlanders en de eenzame Deen die in het kamp zijn en hij verklaart, dat de beste van de jongens, die hier vrij lang is geweest en zich aardig heeft weten aan te passen 1 tot 1,5 kubieke meter per dag bij elkaar hakt, hetgeen samen met een bijdrage van het consulaat hem een inkomsten oplevert van iets meer dan 5 kronen. Het eten kost hem 3 kronen. Hijzelf als ervaren werker in de bossen heeft natuurlijk wel veel kritische opmerkingen t.a.v. hun werk, maar hij wil niet verhelen dat hij ze graag mag en ze bewondert omdat ze hun goede humeur weten te bewaren." Het verslag geeft dan verder commentaar van Consul-Generaal De Jong: "Er zijn nóg enkele bosarbeiderskampen met Nederlanders verspreid over verschillende delen van het land, maar veel vluchtelingen uit Nederland hadden de stap hierheen niet kunnen nemen. De wil om het bezette vaderland te ontvluchten was evenwel duidelijk en sterk aanwezig. Er doen fantastische verhalen de ronde, b.v. hoe enkele zeelieden van een stoomschip, dat in Noorwegen schipbreuk leed vóór de Duits-Russische oorlog uitbrak, zich een weg zochten naar de vrije Nederlandse regering in Indië en wel via Helsingfors, Moskou, Vladivostok en Tokio. De eerste die de reis maakte was een 17-jarige zoon van de toenmalige Nederlandse gezant Baron van Nagell. Hij ging in 1940 op weg naar Nederlands-Indië om dienst te nemen bij de marine, maar toen hij in Batavia aankwam vond men hem te jong. Hij ging toen maar door naar Canada, waar hij zich aanmeldde als vrijwilliger bij de Royal Air Force. Nu is hij 1e luitenant en ik trof hem in januari in Engeland. Hij was trots op zijn "wing-embleem" op de borst en was nog even enthousiast." En verder (nog steeds de heer De Jong): "Maar er zijn lieden wier pogingen om te vluchten mislukten en hoe het dan met hen afliep is iets waaraan men niet graag wil denken. Eén zo'n geval kreeg echter nog een gelukkig einde. Dat was een jongen die van een Duits schip probeerde te drossen hier in Zweden, maar dat werd ontdekt en hij werd voorgeleid voor de Duitse autoriteit van het scheepscommando. De jongen gaf toen op dat hij had willen vluchten om deel te nemen aan de kruistocht tegen de Bolsjewieken aan Finse zijde. Zijn verklaring werd geaccepteerd, hij monsterde vervolgens aan op een nieuwe boot met Narvik als bestemming en daar werd het vaartuig tot zinken gebracht bij een (geallieerde) commando-raid, waarna de bemanning naar Engeland werd overgebracht."

En tenslotte zegt de heer De Jong: "Overigens ben ik vol bewondering voor wat de Zweedse autoriteiten doen voor de vluchtelingen die hier een goed heenkomen zoeken. Sociale Zaken en Arbeidsbemiddelings-instanties verrichten een geweldige taak gepaard met grote problemen. Zo moet het in veel gevallen bijvoorbeeld geweldig moeilijk zijn om uit te maken of de betrokkene werkelijk een politieke vluchteling is..."

En hiermede wil ik niet alleen de overpeinzingen van Consul De Jong maar ook het verslag van Dagens Nyheter uit 1943 beëindigen. Met deze laatste opmerking zijn we immers ook weer "thuis" in de hedendaagse vluchtelingen-problematiek... En daarover kunnen we als Engelandvaarders, omtrent de aard en omvang met de ervaring van toen, ons thans in ieder geval een duidelijker beeld vormen.

Coen Kleiverda

BELEVENISSEN VAN EEN ENGELANDVAARDER

Tot het lot van vele E.V.'s behoort het opdoen van kennis omtrent de mogelijkheden om ons uit de circulatie te halen, zoals er zijn: kampen, gevangenissen en andere openbare instellingen van de "machthebbers".

Men kon het daarbij treffen of pech hebben, al naar gelang de kwaliteit van de inrichting, aard en inzichten van de bewakers. Meestal waren de onvrijwillige oponthouden weinig vreugdevol, doch soms, onder het motto van "de uitzonderingen bevestigen de regel" kwam er wel eens een lichtsprankje in de duisternis.

Het overkwam mij, toen ik weer eens, ik weet niet meer waarom, werd gearresteerd en ingesloten.

Het noodlot wilde, dat mijn arrestatie plaatsvond aan het begin van de avond. Ik had langere tijd niet gegeten en informeerde bij de bewakers of ik nog iets te eten zou kunnen krijgen. Helaas was de gevangeniskeuken gesloten, doch men was bereid, mits ik daartoe de nodige pecunia bezat, bij een restaurant in de buurt iets te halen. Ik opperde de mogelijkheid om daarbij ook wat wijn te voegen ter gezamenlijke consumptie!

Deze suggestie werd dankbaar aanvaard en aldus geschiedde. De wijn vloede rijkelijk en voorwaar, wat mij nog niet eerder in de gevangenis was overkomen, zag het leven er ineens een stuk zonniger uit. Dit is "an understatement"

van ons aller toestand, hetgeen zich uitte in het zingen van weemoedige liederen, en een algehele verbroedering.

Aan alles komt een einde, en in dit geval bestond het daarin dat ondergetekende, stijf gearmd met de beide bewakers, ieder aan een kant, door de gangen van de gevangenis wankelde.

In de cel aangekomen werd ik door hen toegedekt op mijn brits, waarbij het steeds optrekken van de dekens mijn voeten-partij onbedekt liet.

Nadat wederzijds een goede nachtrust gewenst was, ging op een laat uur mijn cel op slot.

Als je dit zo leest klinkt het ongeloofwaardig, maar het is waar gebeurd en staat, bij alle andere gekke dingen, in mijn geheugen gegrift als één van de gebeurtenissen in het leven van een E.V.

W.A. Klaver

ONTWAPENING

Er zijn twee tijdsgewrichten, waarin de vredesapostelen aandringen op "Ontwapening". Dat zijn 1e als er vrede is en al het aanschaffen van dure schietspullen etc. maar geld kost en niets opbrengt, en 2e als er weliswaar ergens oorlog is maar deze ver van ons bed wordt uitgevochten, liefst door anderen, bijvoorbeeld ten derden male Amerikanen, ten behoeve van onze veiligheid.

Wellicht ten overvloede diene dat ik geen voorstander ben van oorlog, noch ooit geweest, maar de ervaring heeft mij geleerd, dat bot gereedschap weinig bruikbaar is!

Ik denk dan terug aan mei 1940. Onze uitrusting bestond, zoals ik al eerder schreef, uit een uniform met daaronder reglementair ondergoed, zulks ten detrimente van de beweeglijkheid.

De bewapening bestond uit kroonkarabijnen, van eerbiedwaardige komaf, waarbij een lange bajonet hoorde, zonder dewelke niet geschoten kon worden. Het is mij nooit duidelijk geworden hoe een gemotoriseerd soldaat uit een cabine een vijand kon belagen met een $\pm 1,50$ m lang wapen. Daarbij kwam nog dat, als men met de bajonet opzij het portier sloot, de bajonet klem kwam te zitten. Hierdoor werd het (staal?) vervormd in een haakse hoek, wat niet pleitte voor de doelmatigheid.

Als vuistvuurwapen hadden we een revolver, bijgenaamd "zes schoten en een

vrije worp”, omdat nadat de patronen waren afgevuurd, wij met de ”pompstok tot revolver” de lege hulzen moesten verwijderen en vervolgens herladen.

Uiteraard wachtte de vijand tot we daarmee klaar waren, de vrije worp was dus een goed alternatief.

Tenslotte hadden we de mitrailleurs M.20 met ruim 300 onderdelen, ”bij naam te kennen”, waarvan we alleen maar hopen konden, dat het niet onze beurt was met dat ding op onze rug uit te rukken.

Ik geef toe, dit is allemaal erg grappig, maar op wiens verantwoordelijkheid werden aldus uitgeruste soldaten tegen een hypermodern uitgerust leger ingezet?

Het strooien met pepernoten hoort nu eenmaal niet bij het krijgsgedoe. Laten we zorgen dat zij, die zich voor ons inzetten, dit met goed materiaal doen.

Laten de vredesapostelen zich schamen over wat ze van anderen vergen!

Laf vanaf veilige afstand.

W.A. Klaver

CORRESPONDENTIE

Veel Engelandvaarders, meestal uit het verre buitenland zonden bij de jaarwisseling hun goede wensen aan het Genootschap. Hen allen persoonlijk te beantwoorden is een beetje veel van het goede. Vandaar vanaf deze plek onze hartelijke dank.

Sommige van die brieven vertellen van belevenissen en toestanden in het verre overzeese land waar zij nu al jaren wonen. Zo ook in een heel lange brief van **Engelandvaarder Hans Boschman uit Ardross (West Australië)**.

Enkele passages uit die brief willen wij u niet onthouden:

”...We zijn gelukkig wel verschoond gebleven van erge natuurrampen, aardbeving, overstromingen, bushfires, droogte – zoals in het verre Oosten (d.w.z. daar aan de andere kant van de rabbitproof fence) – wij hebben het moeten stellen met een sprinkhanenplag van bijbelse afmeting en waarvan het eind nog niet in zicht is. De schade is aanzienlijk: de jongens hebben hun job gedaan, de meisjes ook met het leggen van 200 à 300 eitjes ieder en de jonkies gaan ongeveer nu op de vleugel. Vanzelfsprekend is er tweestrijd; al dan niet

uit de lucht bestuiven. De farmers zeggen alsjeblief, greenies en zwangere dames zijn er op tegen. We hebben een hopeloos surplus aan wol dat niemand wil kopen, zelfs niet tegen halve prijs. Er lopen veel te veel schapen rond. Vijf miljoen moeten er afgemaakt worden (20 miljoen over heel Australië!). De farmers willen ze graag voor niets weggeven, want het kost hen 3 dollar per kop om ze op te ruimen, maar niemand wil, of kan ze weghalen ...”

”... De V.S. en de E.G. zijn economische boebazen met hun subsidies voor landbouwprodukten, waartegen wij onmogelijk kunnen concurreren ...”

”... Japan is beslist niet een favoriet. Niet alleen dat ze met de nu almighty yen ’t halve land opkopen – (en wij laten dat toe) – maar ook om hun visserij, niet zover uit de Australische kust. Kilometers lange drijfnetten ... dat is geen visen meer maar lukrake massamoord op het zeeleven. Wij spendeerden een hoop moeite, tijd en geld om een paar dolfinnen een speciale cursus te laten ondergaan om zich weer aan de vrije natuur aan te passen, nadat ze een paar jaar knappe kunstjes hadden gedaan in een aquamarina, ’t geen onmenselijk(?) was volgens de greenies en dan lezen we in dezelfde krant een paar dagen later, dat de Japanners ergens op hun kust 600 dolfinnen ’t strand opgedreven hebben en doodgeknuppeld om vervolgens over de toonbank al dan niet in blik als delicatessen verkocht te worden. Om zout in de wond te wrijven komen ze dan bij ons in de buurt (met internationale sanctie) 300 walvissen harpoeneren ’voor wetenschappelijk onderzoek’ ...”

”... Genoeg jammerklachten en klaagzangen. In maart gaat ’t parlement weer zitten (zitten te wat?). En voor dat ze deze problemen aan gaan pakken staat boven op de lijst geloof het of niet, of er al dan niet wilde eenden geschoten mogen worden voor een paar weken in dit jaar! ...”

En tenslotte:

”... P.S. Ik heb me laten lijmen om mij aan te sluiten bij de ”Catalina Club”. No big deal, maar misschien van interesse voor een paar ex-M.L.D.’ers. Het is een boel jaren geleden in de V.S. op touw gezet, is internationaal geworden en vrij groot. Nu heeft de PBY/Catalina Internationaal Association een Reunion in Hawaii georganiseerd voor december 1991 (50th anniversary of Pearl Harbour). Boord- en grondpersoneel die met die kisten te maken hebben gehad zijn welkom als lid en voor de party ...”

Dat was het dan van:

J.H. Boschman, 20 Searle Road, 6153 Ardross, West Australia.

There's nothing the matter with me,
I'm as healthy as I can be,
I have arthritis in both my knees,
And when I talk, I talk with a wheeze,
My pulse is weak and my blood is thin,
But I'm awfully well for the shape I'm in.

Arch supports I have for my feet,
Or I wouldn't be able to be in the street,
Sleep is denied me night after night,
But every morning I find I'm all right,
My memory is failing, my head's in a spin,
But I'm awfully well for the shape I'm in.

The moral is this, as my tale I unfold,
That for you and me who are growing old,
It's better to say, "I'm fine", with a grin,
Than to let folks know the shape we are in.

How do I know that my youth is all spent?,
Well, my "get up and go" has got up and went,
But I really don't mind when I think with a grin,
Of all the grand places my "get up" has been.

Old age is golden, I've heard it said,
But sometimes I wonder as I get into bed,
With my ears in the drawer, my teeth in a cup,
My eyes on the table until I wake up,
Ere sleep overtakes me, I say to myself,
"Is there anything else I can lay on the shelf?"

When I was young my slippers were red,
I could kick my heels right over my head,
When I was older, my slippers were blue,
But still I could dance the whole night through,
Now I am old and my slippers are black,
I walk to the store and I puff my way back.

I get up each morning and dust off my wits,
And pick up the paper and read the "obits",
If my name is still missing, I know I'm not dead,
So I have a good breakfast and go back to bed.

Author unknown

Dit stuk poëzie vond Engelandvaarder E. Hertzberger nog tussen zijn oude paperassen. Hij zond het ons toe ter opwekking van zijn generatiegenoten.

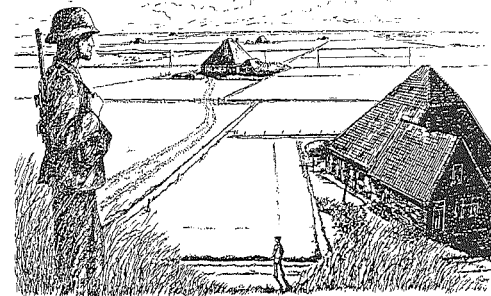
Ergens in de voorzomer van 1941 werd mijn schoonvader Jacob Vriesman, die destijds aan de Duinweg woonde benaderd door enkele toekomstige Engelandvaarders.

Hun bedoeling was in de schuur van mijn schoonvader een boot te verbergen teneinde daarmee, als de tijd gunstig was, bezet Nederland te ontvluchten.

Mijn schoonvader durfde dat niet aan, het risico dat zijn zevenjarig zoontje op school verhalen zou gaan vertellen over de boot in vaders schuur, was hem te groot.

Bij de familie De Jong, die de wat dieper in het land gelegen "Hoeve Oranje Vrijstaat" bewoonde, konden boot en onderstel wel verborgen worden.

De ochtend (18 september 1941) nadat de boot 's nachts over duin was gebracht, stond mijn schoonvader vanaf de lage duinen voor zijn huis neer te kijken op een levensgroot spoor, dat vanaf de schuur van de "Oranje Vrijstaat" dwars door het lange, nog vochtige gras, tussen zijn huis en het huis van buurman Bakker naar de duinen leidde.

Het spoor, veroorzaakt door de wielen van het onderstel, was alleen vanaf het duin goed zichtbaar.

Mijn schoonvader die bij het bekijken van het spoor het klamme zweet op voelde komen, werd om het nog wat erger te maken, aangesproken door een in de nabij gelegen marinestelling gelegerde Duitse soldaat. De man informeerde wat dat spoor te betekenen had. Mijn schoonvader sprak toen in zijn beste Duits de historische woorden:

"We hewwe heute morgen nag wat boerearbeit gemacht".

De man, gelukkig geen 'Sherlock Holmes' liet het erbij.

Het spoor kon in de loop van de dag worden uitgewist en zodoende bleef deze Engelandvaart voor de familie De Jong en mogelijk ook voor de familie Vriesman zonder gevolgen.

Leo Bromlewe

Deze proza namen wij over van "De Clock Special" een uitgave van de Historische Vereniging Callantsoog.

VERDRAGEN MET CANADA, DE VS EN NOORWEGEN VAN KRACHT

Eind vorig jaar traden verdragen over de sociale zekerheid in werking die van belang kunnen zijn voor mensen die behalve in Nederland ook in Canada, de Verenigde Staten of in Noorwegen hebben gewoond of nog wonen. Sommigen van hen zullen nu recht hebben op een hoger AOW-pensioen.

Waar gaat het om? De AOW trad op 1 januari 1957 in werking, 34 jaar geleden dus. Iemand die in Nederland woont en/of werkt heeft recht op een volledig AOW-pensioen als hij of zij van het 15e tot het 65e levensjaar voor de AOW verzekerd is geweest, 50 jaar in totaal. Maar vijftig jaar geleden was de AOW er nog niet. De ontbrekende jaren tot aan de invoering van de AOW worden onder bepaalde voorwaarden wel meegeteld als verzekerde jaren. Men moet in die jaren dan wel in Nederland hebben gewoond en/of gewerkt. Het meetellen van die jaren heet de 'overgangsvoordelen'.

Tot vóór de inwerkingtreding van de verdragen met Canada, de Verenigde Staten en Noorwegen was het zo dat iemand pas recht kreeg op die overgangsvoordelen wanneer hij of zij na de 59e verjaardag tenminste zes jaar in Nederland woonde en de Nederlandse nationaliteit had.

Iemand die dus geëmigreerd was en vóór zijn of haar 59e verjaardag terugkeerde in Nederland kreeg bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd recht op die overgangsvoordelen. Kwam de betrokkene bijvoorbeeld pas terug op zijn 61ste, dan bestond er op 67-jarige leeftijd recht op de jaren vóór 1957.

Voor gepensioneerden die in Nederland, Noorwegen, de Verenigde Staten of Canada wonen is de regeling nu gewijzigd.

Wanneer u nu in Nederland woont en gepensioneerd bent, kunt u waarschijnlijk in aanmerking komen voor een hoger AOW-pensioen wanneer u:

- de Noorse of Canadese nationaliteit hebt, en/of
- de Nederlandse nationaliteit hebt of die van de Verenigde Staten en u nog niet die bewuste zes jaar in Nederland woont.

Voldoet u aan een van deze voorwaarden, wendt u zich dan voor nadere informatie tot het districtskantoor van de SVB in uw regio.

Familie

De verdragen kunnen ook van belang zijn voor familie in Canada of de Verenigde Staten. Wanneer deze familieleden na 31 december 1956 uit Nederland zijn vertrokken komen zij waarschijnlijk in aanmerking voor verhoging van hun AOW-pensioen.

Kantoor Buitenland van de SVB heeft degenen die al een AOW-pensioen ontvangen bericht gestuurd dat het pensioen automatisch zal worden aangepast.

Heeft men echter nooit een AOW-pensioen aangevraagd dan heeft de SVB geen gegevens over betrokkene. Indien de betreffende familieleden op 1 mei 1991 nog geen bericht hebben ontvangen kunt u hen aanraden contact op te nemen met Kantoor Buitenland van de Sociale Verzekeringsbank.

Het adres is: Van Leyenberghlaan 221, postbus 7105, 1007 JC Amsterdam, tel. 020-5 400 400.

Sociale Verzekeringsbank

SPOORLOOS

Een ± 40-jarig Joods persoon deed dienst in de meidagen 1940 als kapitein bij de Nederlandse strijdkrachten.

Hij vluchtte na de capitulatie naar Nice en was aldaar zeer actief in het Franse verzet tot oktober 1942 onder de schuilnaam "Quaker" of "Kweker". Sindsdien ontbreekt elk spoor.

Misschien is er iemand onder de lezers die een Joods persoon van die geschatte leeftijd in Frankrijk, Spanje of Engeland heeft ontmoet, die kapitein was tijdens de meidagen in het Nederlandse leger. Daar alleen zijn schuilnaam bekend is, heeft een uitzending van "Adres Onbekend" van de K.R.O. in juli 1987, helaas geen resultaat opgeleverd.

De heer Rotenberg in New York zal u dankbaar zijn voor elke informatie die kan leiden naar de identiteit van zijn vriend uit het Franse verzet.

Contactadres:

Mej. J.C.M. Hommes, Vogelkerslaan 36, 9401 LP Assen, tel. 05920-1 36 63.

De in het vorig jaar verschenen boeken en onze daaraanvolgende boekbesprekingen, hebben nog al wat pennen in beweging gezet. Wij wilden u deze pennevruchten niet onthouden.

GEORGE BLAKE, EEN "ENIGMA"

In de SCHAKEL van december 1990 wordt in de 'Boekbespreking I' door de heer Brinkman uitgebreid aandacht besteed aan de autobiografie "No other Choice" van de Engelandvaarder en latere KGB-spion George Blake.

Ik wil er hier op wijzen dat van Blake's boeiende verhaal in december j.l. een Nederlandse vertaling is verschenen bij de Uitgeverij Jan Mets te Amsterdam. De titel van het boek: "Geen andere weg" – George Blake. Prijs bij de boekhandel f 45,- en zodoende bijna tien gulden goedkoper dan de Engelse uitgave.

Het is dit voorjaar dertig jaar geleden dat Blake werd gearresteerd en ontmaskerd als dubbelspion om daarna bij de Londense Old Bailey tot maar liefst tweeënveertig jaar gevangenisstraf te worden veroordeeld.

In de pers in binnen- en buitenland is daar indertijd veel over geschreven. Dit was wederom het geval toen Blake een vijftal jaren later op sensationele wijze wist te ontsnappen uit de Wormwood Scrubs-gevangenis in West-Londen.

"De Telegraaf" bijvoorbeeld drukte op 28 januari 1967 een interview af met een vroegere chef van George Blake, de Engelsman D.W. Child in die tijd wonende in Schiedam.

Na de recente verschijning van Blake's autobiografie is met betrekking tot hem interessant dit inmiddels vierentwintig jaar oude interview met Child nog eens te lezen.

Blake wil ons nu in zijn boek doen geloven dat hij uitsluitend uit innerlijke overtuiging handelde toen hij voor de communisten ging werken en spion voor de KGB werd.

Child daarentegen was destijds van mening dat zijn vroegere ondergeschikte – vol geldingsdrang – deze stap had gedaan om zich vooral belangrijk te kunnen voelen.

Afgaande op de laatste zin op de achterflap van "Geen andere weg", waar George Blake wordt omschreven als "een van de belangrijkste figuren uit de geheime wereld", is hij daar ook in geslaagd.

Zowel Child als Blake hebben in de oorlogsjaren in Engeland met het Bureau Inlichtingen van de Nederlandse Regering te maken gehad. Eerstgenoemde was er betrokken bij de opleiding van de agenten. De BI-agenten, die hem in

die tijd hebben gekend, zullen zich hem nog steeds herinneren als Commander Child. Die toevoeging commander had te maken met de marine, Child was aanvankelijk zeeman geweest en reserve-officier bij de Royal Navy – de RNR – met de rang van luitenant-commander (luitenant ter zee 1e klas), later bevorderd tot commander (kapitein-luitenant ter zee).

Toen ikzelf bij BI in opleiding was, woonde ik enige tijd bij Commander Child en zijn echtgenote in het stadje Staines ten westen van Londen. Daar deelde ik in hun rijtjeshuis een kamer met een BI-collega.

Child, die niet vaak thuis was, is mij bijgebleven als een opgewekte man met pientere pretoogjes. Soms sprak hij Nederlands, maar met een sterk Engels accent. Ook had hij een jonge assistent, die zich met ons bemoeide. In tegenstelling tot zijn chef sprak de assistent perfect Nederlands. Hij had echter een Engelse naam en droeg zo nu en dan een uniform van de Britse marine.

De naam van deze assistent George Blake. In die tijd sub-luitenant (luitenant ter zee 3e klas) bij de RNVR – Royal Navy Voluntary Reserve – tijdens de oorlog beter bekend als "the wavy navy", hetgeen te maken had met de golfachtige vorm van de galons op de mouwen van de uniformjas.

Blake was, na te zijn opgeleid bij de Royal Navy, vanwege zijn talenkennis in dienst gekomen bij de Nederlandse sectie van de Britse Geheime Dienst. Het werk daar bracht hem af en toe in contact met agenten, die in ons land zouden worden gedropt.

In "Geen andere weg" vertelt Blake hierover o.m. dat hij op een avond een jongeman naar het vliegveld had weggebracht, die als telegrafist moest gaan werken bij een verzetsgroep in de omgeving van Amsterdam. Twee dagen later werd evenwel bekend dat de telegrafist bij de dropping in een meer terecht was gekomen en was verdronken.

De jongeman, waar Blake het in zijn boek over heeft, verdronk in de Loosdrechtse Plassen. De datum van de mislukte dropping 12 april 1945. De naam van het slachtoffer E.W. Janzen.

Hij is de laatste BI-agent geweest, die tijdens de oorlog werd gedropt.

Harry Weelinck

ENGELANDSPIEL ONTMASKERD (1)

Een vrij aanzienlijk aantal mensen, meest Engelandvaarders, heeft mij hier in den vreemde aangeschreven of opgebeld om mijn mening over Pieter Hans Hoets' hypothese in zijn "Engelandspiel ontmaskerd". Ik zou het waarderen als ik daar via "de SCHAKEL" centraal op zou mogen antwoorden.

Na wat ik in de oorlog heb meegemaakt, sta ik van nature huiverig tegenover een theorie die uitgaat van 's mensen slimheid in plaats van domheid. Toch heeft Hans Hoets' oprechte en knappe pleidooi mij niet ongeraakt gelaten. Ik zal in deze controverse geen stelling nemen. Iedere theorie is te verdedigen als je er maar sterk genoeg in gelooft, vooral op het terrein van de geheime dienst waar, zoals Winston Churchill het uitdrukte, "de waarheid zo kostbaar is dat zij te allen tijde omgeven moet zijn door een lijfwacht van leugens". Er is te veel wat ik niet zeker weet, en ik laat het daarom – met beste wensen en weinig vertrouwen – aan de experts over.

Maar Brits Engelandspiel of Duits Engelandspiel, het resultaat was een Nederlandse tragedie, waarvoor ergens een Nederlandse verantwoordelijkheid ligt. Hoets maakt zich daar met een enkele zin vanaf, maar die spreekt boekdelen: "... toen de telegrammen (...) begonnen binnen te komen **zonder de juiste security-checks**, was kolonel de Bruyne niet in de gelegenheid om de tekst van de ontvangen en verzonden telegrammen te controleren" (pag. 158, 159).

In "Soldaat van Oranje 1940 - 1980" staat daarentegen: "... onder hen (i.e. van 't Sant en Rabagliatti) had ik geleerd het vertrouwen van een agent in vijandelijk gebied, die zijn leven blindelings in jouw handen legt, te beschouwen als een persoonlijke, heilige verantwoordelijkheid (...) ze rekenden op mij om ze in de rug te dekken" (pag. 166, 167).

De Nederlandse verantwoordelijkheid voor het welzijn van de Nederlandse SOE-agenten lag bij kolonel de Bruyne en zijn Bureau Voorbereiding Militaire Terugkeer – en zijn verantwoordelijke minister, admiraal Furstner – en daar nam men het niet zo nauw. Het blinde vertrouwen van de Nederlandse geheime agent in zijn Nederlandse opdrachtgever werd daar beschaamd. De 57 gesneuvelde helden van het Engelandspiel (Brits of Duits) rekenden rotsvast op een instantie die ze eerst recruteerde en vervolgens klakkeloos aan de Engelsen afleverde en zich verder niets van hen aantrok. Toen de kolonel geen regeling van de SOE kon loskrijgen waarbij hij een waakzaam oog op zijn agenten kon houden door inzage van hun berichten **met of zonder security checks**, had hij onmiddellijk zijn ontslag moeten indienen in plaats van hen aan het ongewisse over te leveren.

De mortuis nil nisi bono. Hij heeft al voor een hogere Rechter gestaan dan wij hier met z'n allen op aarde, maar ik hoop dat die het hem niet gemakkelijk heeft gemaakt.

Erik Hazelhoff Roelfzema

Hawaii, 22 januari 1991

ENGELANDSPIEL ONTMASKERD (2)

Aan de opmerkingen van Leen Pot in de SCHAKEL van december 1990 met betrekking tot het boek van P.H. Hoets heb ik slechts weinig toe te voegen. Alleen dat indertijd (in 1942) Majoor Somer met zijn naaste medewerkers door de security checks op het spoor kwam van hetgeen het Engelandspiel bleek te zijn. Toen werd eerst de Kolonel de Bruyne op de hoogte gesteld, die er aanvankelijk geen geloof aan wilde hechten en tevens de Minister van Oorlog, van Lith de Jeude, waar aanvankelijk ook twijfel was. Kortom blz. 97 e.v. van het boek van Somer, "Zij sprongen in de nacht" vertelt er het een en ander over. Met Leen Pot ben ik het volledig eens en in het bijzonder met zijn slotzin.

Herman Speyer

ENGELANDSPIEL ONTMASKERD (3)

In de SCHAKEL van december 1990 wordt in de "Boekbespreking II" het op 8 november j.l. in het Haagse Nieuwspoort gepresenteerde "Engelandspiel ontmaskerd" van Pieter Hans Hoets besproken. Zelfs tweemaal, waarbij de beoordeling en de toonzetting duidelijk verschillend van aard zijn.

Ik wil hier graag nog wat aan toevoegen.

Ik ken enkele mensen, die in hun jonge jaren de pech hebben gehad dat zij bij het Engelandspiel betrokken zijn geraakt. Zij hebben het overleefd en kunnen zich daarom gelukkig prijzen. Maar zoals dat ook tal van anderen is overkomen, hebben zij zich in hun latere leven niet los kunnen maken van dit gruwelijke oorlogsgebeuren. Dit bleef hen achtervolgen.

Zij hebben het boek van Hoets gelezen. Met begrijpelijke scepsis, maar ook met de wetenschap dat de schrijver niet over één nacht ijs is gegaan en veel speurwerk heeft verricht, hebben zij van de inhoud kennisgenomen.

Mij is gebleken dat het deze mensen goed heeft gedaan. Zij zijn er door gerustgesteld. Een van hen vertelde mij dat hij nu, sinds lange tijd, weer normaal slaapt.

Nadat ik dit had gehoord, zei ik tot mezelf: "Hoets kan tevreden zijn". En dat hij zich in zijn boek nogal eens op zijpaden begeeft, die met het eigenlijke onderwerp niets te maken hebben, zij hem gaarne vergeven.

Harry Weelinck

In het decembernummer van de SCHAKEL besprak ik het boek dat het verhaal van Guido Zembsch Schreve uit de pen van Eddy de Roever deed vloeien. Achteraf, en zeer terecht, is Guido Zembsch Schreve ietwat teleurgesteld met de teneur van mijn commentaar. Om te beginnen wijst hij er mij op dat zijn naam in verschillende SOE-boeken wel voorkomt, tegengesteld aan wat ik heb beweerd. Een paar van die boeken heb ik niet kunnen raadplegen omdat deze zich niet in mijn collectie bevonden en in andere gevallen heb ik door naamsverwisselingen de vermelding over het hoofd gezien. Voor deze ommissies mijnerzijds, past mij het boetekleed. Nog erger werd het toen ik het 300-pagina's, op A4 gefotocopieerde manuscript in de Franse taal – dat mij door G.Z.S. is toegezonden – had doorgelezen. Onder de titel "PIERRE LALANDE" stelde Schreve dit manuscript samen. In zijn eigen woorden en in de taal die hem het gemakkelijkst ligt. Ik kom dan tot de ontdekking dat de Nederlandse tekst bij mij (en ook bij anderen) een totaal verkeerde indruk van de persoon van Guido Zembsch Schreve heeft gegeven, waardoor de cynische toon die ik hanteerde, misplaatst blijkt te zijn. Uit de Franse tekst komt een héél andere Guido naar voren. Bescheiden, met gevoel voor understatement en humor, maar toch wel een ijzersterke doorzetter. Wanneer het manuscript met al zijn relevante details, integraal vertaald zou zijn geweest, dan zou ik beslist mijn cynisme achterwege hebben gelaten. Het is te betreuren dat, vermoedelijk op commerciële gronden, het verhaal in het Nederlands bekort is moeten worden. Overigens niet dat het boek van Eddy de Roever onwaarheden bevat, maar te veel details, die een wezenlijk deel van het verhaal moesten uitmaken, zijn weggelaten, details die meer inzicht zouden hebben gegeven in de persoon van Guido Zembsch Schreve. Ik ben G.Z.S. erkentelijk dat hij mij zijn manuscript, dat wij zullen koesteren in ons Engelandvaardersarchief, heeft toegezonden. Ik vond dat bovenstaande "rectificatie" publiekelijk gesteld moest worden.

FMB

INGEZONDEN

Men gebruikt in Nederland veel vreemde woorden. Vaak zijn dat Engelse woorden. Blijkbaar mag dat. Compleet met de Engelse uitspraak? Wordt de taal er door verzwakt en zelfs "verEngelst"? Dat verEngelsen mag van mij gerust en de Nederlandse taal mag rustig verdwijnen. Deze radicale mening moest ik onlangs in Nederland aanhoren en als grapje werd er nog eens aan

toegevoegd dat ik wellicht dacht dat de Duitse taal een Nederlands dialect was. In de december 1990 Schakel las ik veel omtrent security checks, screening, droppings (niets te maken met spijsvertering), gedropte mensen, "litteratuur" en "spionage". Hier en daar was in het Nederlandse gedeelte een onbekende spelling te vinden, maar dat kan liggen aan mijn moeizaam cijfer zes van de middelbare school. Ondertussen ondersteun ik wat onze Voorzitter schreef over de Golf en de Nederlandse opiniegang. Hier in G.B. denkt men dat die niet onbevlekt is. Als ik de Britse mening een vrije vertaling geef is het resultaat: "Als er wat te verdienen valt zijn ze er als de kippen bij maar verder is er niet veel gaande". Ik bedank u voor uw aandacht.

Met respect
L.J. Gimbrère

Buckhurst Hill, Engeland, 25 januari 1991

STICHTING VRIENDEN VAN HET RIJKSINSTITUUT VOOR OORLOGSDOCUMENTATIE

In de herfst van 1989 is de Stichting Vrienden van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie opgericht. De Stichting beoogt de doelstellingen van het RIOD te ondersteunen door het stimuleren van onderzoek, het doen uitgeven en het (mede)financieren van publikaties over Nederland en de Tweede Wereldoorlog, het verlenen van steun aan tentoonstellingen en verder alles wat aan de doelstellingen van de Stichting voldoet.

Vrienden (minimum-schenking f 25,-) ontvangen het Jaarverslag van het RIOD en de jaarlijkse aanwinstenlijst van de bibliotheek, zij ontvangen een uitnodiging voor een Open Dag op het RIOD en krijgen korting op de door het RIOD uitgegeven publikaties. Voor Vrienden is **Oorlogsdocumentatie '40-'45**, het Jaarboek van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, voor de voordeelprijs van f 32,50 (in plaats van f 39,50) verkrijgbaar. Dit jaarboek is bij verschijning zeer enthousiast ontvangen in de pers: Dit fraai uitgegeven eerste jaarboek van het RIOD biedt juist door zijn veelvormige opzet eigenlijk voor elk wat wils". Betaalt men als Vriend f 75,- of meer, dan ontvangt men **Oorlogsdocumentatie '40-'45** zonder verdere kosten.

Men kan zich opgeven als Vriend van de Stichting Vrienden van het RIOD bij het administratie-adres van de Stichting Vrienden van het RIOD, Antwoordnummer 87, 7200 VB Zutphen. Een postzegel is niet nodig.

Vergeet u niet te vermelden voor welk bedrag u Vriend wilt worden en of u het Jaarboek **Oorlogsdocumentatie '40-'45** wilt ontvangen.

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvulling no. 12

Per 1 maart 1991 toe te voegen aan de laatste adressenlijst van 15 april 1988.

Overleden:

J.P. Barten	Horn
J.H. van Borssum Buisman	Emst
H. Bueninck	Naarden
H.J. Doornbos	Den Haag
A. van Galen	Hoogvliet
J.M.D. de Niet	Verenigd Koninkrijk
J.B.J. Wansink	Canada

Verhuisd:

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag
M. Jager	Schaffelaarsweg 6	6718 TE Ede
J.A. Reus	Wieselse Enkweg 62	7345 CM Wenum-Wiesel
M.A.J. Vollaerts	Cortenbachlaan 36	5707 TY Helmond
Mevr. G.J. Vollema-Nijenhuis	Stadhoudersplantsoen 42	2517 SE Den Haag

Wijzigingen postcode:

J. Meljado	2140
A.D. Vas Nunes	2950

Wie kan ons helpen aan het adres van de volgende Engelandvaarders?

D.C. Binnenkamp
H.J. Brandenburg
G.A.M. Hazelzet
A.R.J. Kuypers
D.J.K.M. Ramondt

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279
	2597 GG Den Haag
	tel. 070-3 24 04 47